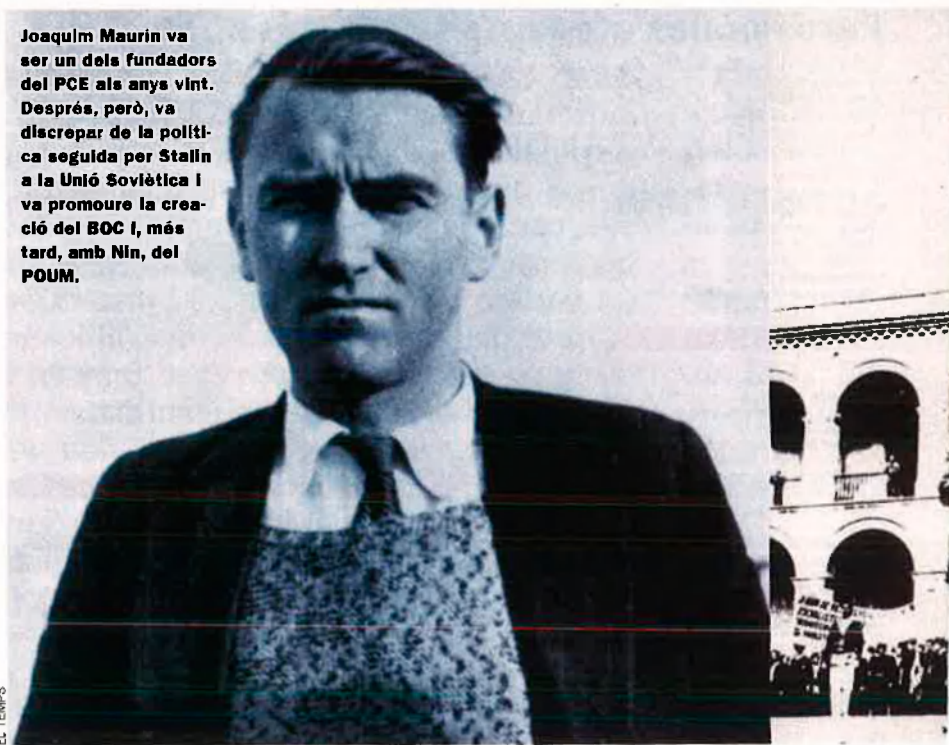

Dins la història del comunisme, el POUM va representar, ara fa setanta anys, un paper petit però significatiu. La persecució de Stalin contra aquest partit català el va conduir a la desaparició i, al mateix temps, va constatar el poder que l'URSS va tenir en la Guerra Civil espanyola.

Joaquim Maurín va ser un dels fundadors del PCE als anys vint. Després, però, va discrepar de la política seguida per Stalin a la Unió Soviètica i va promoure la creació del BOC I, més tard, amb Nin, del POUM.

El partit que s'enfrontà a Stalin

El 29 de setembre del 1935, dues organitzacions marxistes catalanes, d'àmbit espanyol, l'Esquerra Comunista (EC) d'Andreu Nin i el Bloc Obrer i Camperol (BOC), dirigit per Joaquim Maurín, decidien fusionar-se i constituir el Partit Obrer d'Unificació Marxista (POUM), que des dels seus orígens es va definir com una organització revolucionària i antiestalinista i pretenia ser una alternativa al reformisme del PSOE i a l'estalinisme del Partit Comunista d'Espanya (PCE).

Un partit per a la revolució. En el moment de produir-se la constitució del nou partit, la Segona República passava per una etapa molt delicada. El fracàs de la revolució d'octubre del 1934 havia donat lloc al bienni negre i a una profunda repressió contra el moviment obrer i popular. A Catalunya, amb el Govern de la Generalitat empresonat, l'autonomia havia estat suspesa i arreu hi havia la consciència que la República estava en perill i que calia fer front a una dreta clarament compromesa amb el feixisme interna-

cional. Es tractava del que Maurín va definir com la segona revolució, una revolució democràtic-socialista —encapçalada per la classe obrera— que havia de culminar en la constitució d'una Unió de Repúbliques Socialistes d'Iberia. El POUM, tot i que era conscient que encara no era el partit de la revolució, sí que es considerava un embrió per arribar a ser-ho, de fet, en el moment de la seva fundació era el partit obrer amb més afiliats i presència a Catalunya. A nivell sindical

tenia influència en sindicats com el mercantil, el d'arts gràfiques o els agraris de les comarques de Lleida i Girona.

El POUM en la guerra. Firmant del pacte electoral del Front Popular, que el febrer del 1936 va donar la victòria electoral a l'esquerra, quan el juliol del mateix any un sector de l'exèrcit es va alçar en armes en contra de la República, tot iniciant-se la Guerra Civil, el POUM impulsà, juntament

Tot un planter de dirigents

Els dos dirigents més emblemàtics del POUM foren, indubtablement, Andreu Nin (1892-1937) i Joaquim Maurín (1896-1973), considerats els teòrics marxistes catalans més ben preparats dels anys trenta i amb una clara projecció internacional. Procedents ambdós de la CNT —Nin havia tingut una experiència inicial dins del republicanisme nacionalista i dins del socialisme—, ben aviat foren atrets per la revolució russa d'octubre del 1917, a la qual Nin de-

dicà bona part de la seva vida, car va viure a Moscou des del 1921 fins al 1930. Però amb l'ascens de l'estalinisme, ben aviat es mostraren crítics i es distanciaren del comunisme oficial. Juntament amb Nin i Maurín els dirigents més importants del POUM foren, entre d'altres, Jordi Arquer (1906-1981), un dels teòrics de la qüestió nacional; Pere Bonet (1901-1980), històric dirigent sindicalista procedent de Lleida; Daniel Rebull "David Rey"

amb la CNT i la FAI, el procés revolucionari iniciat. Participà en el Comitè Central de Milícies Antifeixistes de Catalunya i en el Comitè Executiu Popular de València, fou present al Consell d'Economia de Catalunya i a la majoria de comitès locals i populars que es constituïren a bona part de les comarques de Catalunya i del País Valencià impulsà les col·lectivitzacions agràries i industrials, i organitzà les seves milícies combatents.

Però, al mateix temps, l'inici de la Guerra Civil va coincidir amb les grans purgues que Stalin havia emprès a la Unió Soviètica contra la vella guàrdia bolxevic, i van merèixer dures crítiques del POUM, que també va

(1889-1958), metal·lúrgic afiliat a la CNT des de la seva fundació el 1910; Josep Rovira (1902-1968), l'organitzador de les milícies del partit; Enric Adroher "Gironella" (1908-1987), mestre gironí; el valencià Julià Gómez "Gorkín" (1901-1987), un dels fundadors de la Federació Comunista del Llevant, i Narcís Molins i Fàbrega (1901-1962), periodista i redactor del diari *La Humanitat*. Un estol de dirigents amb molta història i molta militància dins del moviment obrer català.

cenxurar Stalin per haver firmat el Pacte de No Intervenció a la guerra i haver retardat fins al mes d'octubre l'ajut a la República. Aquesta actitud i les posicions revolucionàries que va defensar ben aviat li van merèixer que, a instàncies de Moscou, el PCE i, a Catalunya, el recentment constituït PSUC iniciessin una campanya de calúmies contra el POUM, sota l'acusació que era un partit "trotskista", en un moment en què ser trotskista en el llenguatge estalinista equivalia a ser feixista. Amb el xantatge de les armes soviètiques que arribaven a la República, el PCE-PSUC va aconseguir que el desembre del 1936 el POUM fos foragitat de la Generalitat –Andreu Nin n'era conseller de Justícia–, mentre s'incrementava la campanya de difamacions.

El POUM i els Fets de Maig. En el context d'un procés contrarevolucionari creixent, a començament de maig del 1937 es van produir els greus enfrontaments en la rereguarda catalana, que van representar la culminació de les tensions existents entre dos blocs: per una banda, els partits republicans i el PSUC, i per l'altra, la CNT-FAI i el POUM. Acabats els fets aparentment sense vencedors ni vençuts, el POUM fou presentat pel PCE-PSUC com a únic responsable d'haver-los provocat i el nou govern de la República, encapçalat per Juan Negrín, va donar via lliure per a la repressió contra el partit. El comitè executiu del POUM fou detingut el 16 de juny del 1937, mentre progressivament eren clausurats els seus locals i la seva premsa, i els seus representants, expulsats dels ajuntaments i de les institucions.

La repressió culminà amb el segrest i assassinat d'Andreu Nin, a mans de la policia política soviètica, la GPU, que actuava clandestinament a l'Espanya republicana. Tot plegat va provocar una campanya internacional en defensa del POUM en què hi van intervenir, entre d'altres, dirigents socialistes independents com Victor Serge, Marceau Pivert i els britànics John McNair i Fenner Brockway. Mentrestant, es preparava el procés per alta traïció contra els membres del comitè executiu del partit, que se celebrà l'oc-

El POUM als Països Catalans

En el moment de la seva fundació, el POUM era una organització amb presència als diferents Països Catalans. Naturalment estava sobretot ben implantat a Catalunya, on era present a totes les comarques, en especial a Barcelona (500 militants) i a ciutats com Terrassa (75) i Sabadell (150). A les comarques gironines el trobem a Girona (140), Olot (50) i Figueres (40). A Lleida estava especialment arrelat al Segrià (200 militants a la capital), a la Noguera i a l'Urgell. Mentre que a les comarques tarraconines era especialment present a Tarragona, Valls i Reus (75), al País Valencià, on ja el BOC es començà a organitzar a partir del 1932, tenia especialment presència a les comarques de Castelló. A més de la capital de la Plana, el trobem a poblacions com Alcalà de Xivert, Benicarló, Borriol, Bòria i Vinaròs. A València –a banda del cap i casal–, fou present a Burjassot i a Riba-roja. I també va existir una petita organització a Alacant. A les Illes Balears va disposar d'organització a Palma de Mallorca des de la darrerria del 1934. En el moment de la seva constitució, el POUM aplegava 6.000 militants que durant la guerra, el desembre del 1936, van arribar a ser 30.000.

tubre del 1938, i en el qual el tribunal rebutjà com a falses les proves del fiscal que presentaven el POUM com un partit de la cinquena columna.

La clandestinitat i l'exili. En plena Guerra Civil, el POUM va entrar, així, a la clandestinitat, una situació que ja no li va ser nova quan al gener del 1939 els exèrcits de Franco van ocupar Catalunya. Als anys quaranta, en plena repressió franquista, el POUM impulsà el Front de la Llibertat i participà a l'Aliança Nacional de Forces Democràtiques i foren militants del POUM els qui des de la pre-

só van donar a conèixer a l'exterior el sumari que condemnava a mort el president Companys. El POUM es mantingué actiu a l'interior de l'estat espanyol fins a començament dels anys

cin-quanta, quan passà a ser bàsicament una organització d'exili. Els intents de reorganitzar-lo que es portaren a terme durant la transició van acabar fracassant. Setanta anys des-

prés la Fundació Andreu Nin manté la memòria de la seva ideologia, del seu combat, de la seva utopia.

Pelai Pagès i Blanch

“Després de caure Largo Caballero, l'URSS es va apoderar d'Espanya”

Wilebaldo Solano (Burgos, 1916) va dirigir les joventuts del POUM durant la Guerra Civil. El 1947, ja a l'exili, va ser nomenat secretari general del partit, càrrec que va mantenir fins a l'any 1975.

—Per quina raó un partit com el Bloc Obrer i Camperol, molt arrelat Catalunya, va decidir fusionar-se amb Esquerra Comunista (EC) per formar el POUM?

—La unió va ser determinada per la revolta d'octubre del 1934. L'experiència positiva de l'Aliança Obrera va fer que Joaquim Maurín i altres dirigents volguessin fer un partit més gran, ja que veien que en el procés revolucionari espanyol podien tenir un paper important i fins i tot arribar al poder.

—Era realista que un partit petit com el POUM pogués tirar endavant al marge de la Internacional Comunista i de l'URSS de Stalin?

—En el moment de la fundació, el POUM no pensava en això, perquè continuava creient en la revolució russa, tot i el pas enrere que aquesta havia donat. Fins ben bé l'inici de la Guerra Civil van tenir l'esperança que, tot i les coses negatives que havien succeït, l'URSS canviaria en sentit positiu.

—La fusió, tenint en compte que l'EC ja arrossegava l'etiqueta de trotskista, va ser un error?

—En principi no tenia aquesta etiqueta. Això va venir a partir del moment en què el POUM va començar a criticar la política de Stalin i aquest va respondre amb una campanya ficant trotskisme i feixisme dins el mateix sac. L'error va ser que la unificació marxista, tenint en compte el ritme frenètic del procés revolucionari espanyol, s'havia d'haver fet ja l'any 1930.

—Què defensava el POUM en el moment de la seva fundació?

—La política d'aliança obrera, és a dir, que tots els partits i sindicats havien d'estar en una sola organització per tenir més pes. Amb vista a les eleccions del febrer del 1936, això es va ampliar defensant la política de Front Popular, el Front d'Esquerres a Catalunya.

—Com valora la tasca d'Andreu Nin com a conseller de Justícia de la Generalitat de Catalunya?

—Molt positiva. Va donar la majoria d'edat als divuit anys per primera vegada al món, va legalitzar l'avortament i va crear els tribunals populars, que van evitar moltes execucions incontrollades.

—El POUM va pagar el fet de condemnar els processos de Moscou...

—Inicialment, coincidint amb el període que van acceptar el pacte de no intervenció, els russos van tolerar que Nin fos conseller de la Generalitat. Al final, però, hi va haver una ofensiva brutal contra el POUM.